

Un nou recorregut cultural del romànic

El poble garrotxí de Sant Joan les Fonts té una casa forta medieval que fa uns anys s'hi va fer el condicionament necessari per obrir-la al públic. Però des de final de l'any passat també es pot visitar el magnífic monestir romànic, fins ara molt difícil de poder-hi accedir.

Sant Joan les Fonts és conegut sobretot per la seva faceta industrial. Va néixer a tocar dels abundosos saltants d'aigua del riu Fluvià, i va tenir una gran expansió els segles XVIII i XIX gràcies a una potent

indústria, sobretot paperera i metal·lúrgica, que va portar riquesa al poble i en va fer augmentar considerablement la població.

Però a més d'aquest tret industrial la població té uns monuments romànics poc

coneguts, nascuts als marges del riu, com és el cas de l'Estada Juvinyà, una casa forta construïda entre els segles XII i XIV, composta per una torre, que és la part més antiga, i la casa pròpiament dita, amb una gran sala, que ha sofert diverses modificacions en tots aquests segles. Ara se li ha tornat en bona part el seu aspecte inicial, i s'ha pensat un recorregut museològic que permet apropar-se a la vida de les llars medievals notables fent referència a la família Juvinyà, cavallers residents en l'immoble. Als baixos de la casa queden les

restes d'un molí que durant segles va operar aprofitant el cabal del Fluvià.

El poble també té un magnífic monestir romànic, l'interior del qual fins ara resultava molt difícil de poder visitar. L'edifici actual és del segle XII, tot i que com en tants altres llocs és la reedificació que es va fer sobre un primer temple consagrat el segle X. És de planta basilical, composta de tres naus, la central més alta, amb volta de mig punt apuntada, i les laterals amb voltes de quart de cercle. Cal observar els pilars que separen les naus amb columnes adossades i uns magnífics capitells corintis i zoomòrfics. L'absis central, amb bandes llombardes i arcuacions cegues, té tres finestres, la central amb columnes i capitells esculpits, així com una cornisa amb mènsules i una decoració dentada que es troba igualment a la part superior de les façanes. La porta d'accés, a ponent de l'edifici, té tres arcs en gradació, una arquivolta decorada amb temes florals i quatre capitells amb columnes. A l'interior del temple hi ha una gran pica baptismal, també del segle XII, decorada amb baix relleus de figures i elements ornamentals. Resulta una joia del romànic garrotxí molt desconeguda. El monestir, declarat monument d'interès nacional l'any 1981, s'ha obert al públic fa pocs mesos, junt amb una exposició perma-

La «mala època» de Jordi Pujol

A les seves *Memòries* (1930-1980), Jordi Pujol recorda els deu mesos que va viure a Girona, desterrat a cent quilòmetres de Barcelona després de complir condemna a la presó de Torrero, a Saragossa. Algun lapsus de memòria li fa dir que anava a comprar el diari a la llibreria Geli, on mai no han venut diaris -devia anar a la quasi contigua llibreria Franquet-, i que anava a llegir-lo a l'Hotel Peninsular -quan, de fet, devia anar-hi al bar Savoy, instal·lat en els baixos d'aquell establiment-. Sí que l'encerta quan diu que anava a canviar la bombona de butà a la plaça del Marquès de Camps, on hi havia el concessionari Adrià.

Pujol parla de la casa que va ocupar al carrer del Portal Nou i en diu: «Mai no viuré en un pis tan bonic». Ho diu perquè des del balcó podia veure el panorama de la ciutat estesa als seus peus, i a l'horitzó l'amfiteatre de muntanyes que va des del Canigó fins al Montseny: el mateix paisatge que havia fascinat Josep Pla, molts anys abans, quan el contemplava des del pati elevat del col·legi dels Maristes.

A la presó, Pujol havia escrit el llibre *Des dels turons, a l'altra banda del riu*. Durant els seus deu mesos de Girona, va viure en una situació geogràfica semblant. A l'altra banda del riu Onyar veia estendre's com un miratge el país que encara no tenia dret a trepitjar, mentre romania encastellat en el turó esquerp de la Girona vella, i arran mateix de la finestra podia quasi tocar amb la mà l'alta muralla que tancava la ciutat i li ocultava el paisatge de l'altra banda, el lloc precís des d'on cada matí hauria vist sortir el sol. Per tot això, i perquè es trobava sense res a fer, obligat a presentar-se diàriament a la policia, Pujol pot afirmar, amb raó, que Girona va ser per a ell «una mala època». Quan, finalment, va obtenir permís per passar Nadal i Sant Esteve a Barcelona, la famosa nevada de 1962 li va barrar el pas i no va poder arribar a la terra promesa.

Narcís-Jordi Aragó

ment que en forma de cinc mòduls repassa les característiques de l'edifici, la seva decoració, la Majestat –actualment al Museu d'Art de Girona, de la qual hi ha una rèplica– i la vida i la història de l'edifici.

Val la pena fer una visita a aquests monuments molt poc coneguts del nostre patrimoni, als quals encara hi podríem afegir el pont romànic sobre el Fluvià ubicat a l'interior del poble.

Joan Sala

PUGAIDIER

L'exèrcit amb barretines de Joan Linares

L'any 1922 Joan Linares i Delhom va escriure una carta a Josep Pla. Li rectificava tot un seguit de coses que aquest havia escrit a *Història de Gervasio*: que si la taverna que ell deia que era d'en Gervasi era d'en Moragues, el seu gendre; que si a la muntanya on tenia la vinya hi havia fet no una barraca, sinó un casalàs, que si per plantar els ceps havia talat una de les millors pinedes de la Costa Brava, que si no havia sentit mai que bufés en el corn d'un cargol per indicar la sortida i la posta de sol i el migdia... Eren unes rectificacions que Josep Pla no va tenir en compte quan va reescriure la *Història de Gervasio* i la incorporà en *El quadern gris*. Xavier Xargay va publicar aquesta carta a l'antologia *Escriptors a Palafrugell*, gràcies a Frank Kleerl.

Però qui era Joan Linares i Delhom? Tant Xargay com Jordi Turró en van parlar en els articles que van escriure en el darrer número de la *Revista de Girona* de l'any passat. És per això que ara jo els en parlo. Palafrugellenc, secretari de la Secció Organitzadora de la Festa de la Bellesa de l'any 1905 –en què, com és sabut, no van atrevir-se a premiar *Josafat* de Prudenci Bertrana–, Linares va ser un animador cultural i un catalanista convençut, moltes vegades proper a la Lliga, però personalment més d'esquerres. Director de *Llibertat*, de *La Crònica*, d'*Empòrium* i de *Baix Empordà*, i home de confiança de Joan Vergés i de Joan Miquel –els dos personatges més influents del Palafrugell d'ara fa un segle–, va ser secretari del Banc de Palafrugell, president del Centre Nacionalista Republicà i alcalde de Palafrugell entre 1914 i 1916. Xargay l'estudia en aquell seu llibre. No sembla que el valori gaire. «És el millor exemple que podríem trobar de les interrelacions que s'establiren entre les qüestions polítiques, les culturals, les econòmiques i, fins i tot, les familiars», hi escriu. I també: «Fa tota la impressió que, gairebé sempre, diu allò que toca dir, per quedar bé, per ser jove i modern, per ser la mà dreta de...». Acabada la guerra va exiliar-se a Mèxic, on, segons Xargay, sembla que se suïcidà.

Així, Linares va ser aquell «patrici pintoresc, partidari d'un exèrcit català amb barretines» de què ens parla Albert Manent. A *L'exili del Baix Empordà al 1939*, Jordi Gaitx ho esmenta, però, quant a la resta, segueix pràcticament Xargay. Va ser un patrici. Sí, un patrici que va subvencionar les edicions de Dalmau Costa, el Club del Llibre Català de Miquel Ferrer i, sobretot, el *Full Català*, més modest, precedent directe dels *Quaderns de l'Exili*, la revista més abrandada de la diàspora catalana. Entre molts altres, hi col·laboraven Joan Sales, Raimon Galí, Lluís Ferran de Pol i J. M. Ametlla. Alguns d'ells eren partidaris que els catalans participessin com a catalans a la II Guerra Mundial, al costat dels aliats. El mateix, doncs, que volia Linares amb el seu exèrcit amb barretines. Pintoresc? Sí. Però Franco va morir al lliit i semblà que Linares Delhom va arribar al final de tot en la seva lluita i en el seu compromís. Hi ha homes que no es rendeixen.

Xavier Cortadellas